

Posudek na diplomovou práci Hany Voralové Téma lidské identity v díle Václava Havla

Jak píše Hana Voralová, cílem její práce bylo objasnit souvislosti mezi problémem ztráty „lidské identity“ v československé společnosti v době normalizace a tématem identity v díle Václava Havla. Proto věnuje první část své práce rekonstrukci historické situace československé společnosti po roce 1969, dále vzniku Charty 77 a Výboru na ochranu nespravedlivě stíhaných, Havlově úloze v disidentském hnutí, reakcím režimu a perzekuci disidentů. Tato fakta jsou pochopitelně známá. Hana Voralová se ovšem nespokojuje s obecnou charakteristickou a zaměřuje se na mentalitu průměrných lidí v té době (opírajíc se o studie a úvahy Milana Šimečky, Ladislava Holého, Jiřiny Šiklové, Jindřicha Kabáta), konstatuje životní pragmatismus, rozdvojení osobnosti na tvář veřejnou a soukromou, ztrátu duchovních hodnot. Tím si připravuje zázemí pro vlastní téma práce. Zkoumá inspirační zdroje tématu identity, zamýšlí se nad možnostmi a hranicemi výkladu Havlových her. Zde formuluje zajímavou myšlenku trojí možné interpretace: výklad čerpající z tradice absurdního dramatu, výklad politicky aktuální a výklad "nadčasový", univerzální. Všechny tři možnosti interpretace přitom mají, což je podstatné, určitou oporu v autorových textech.

Ještě před analýzou hry *Largo desolato*, již Hana Voralová věnuje největší pozornost, se zabývá reflexí identity v Havlových předchozích hrách, esejích (*Moc bezmocných*) a dopisech z vězení. Zde je patrné, že krizi identity Havel nevnímal jen jako prostý důsledek nesvobodné společnosti tzv. reálného socialismu, ale i jako obecnější problém: "Konflikt člověka a systému vidí daleko hlouběji než na rovině bezprostřední politiky, má tedy na mysli krizi soudobé technické civilizace jako celku. Post-totalitní systém je podle něj pouze jednou tváří globálního samopohybu technické civilizace a lidské selhání v něm zrcadlí pouze jednu z variant selhání moderního člověka. Východiska hledá v mravní rekonstituci společnosti a existenciální revoluci založené na rehabilitaci tradičních hodnot důvěry, otevřenosti, odpovědnosti, solidarity a lásky." (s. 47) "Jedině na základě zkušeností vyplývajících ze životních zkoušek, tzn. bdělou existenciální praxí, si je podle Havla možné uvědomit skutečnou odpovědnost k sobě, k celku a za celek (in Havel, 1999d, s. 573). Identita a odpovědnost jsou tedy jako spojitá nádoba, ve které nemůže existovat jedna část bez druhé. Krizi moderního člověka spatřuje v jeho životní rezignaci, kterou považuje za nejsmutnější druh lidského pádu, se kterým život opravdu ztrácí smysl (in Havel, 1999d, s. 377)." (s. 51) Takto vybavena se Hana Voralová pouští do analýzy *Larga desolata*. Domnívám se, že je to nejpůvodnější a nejlepší část její práce. Vyrovnává se s Havlovou autointerpretací této hry (která se podle mého liší od Kunderových autointerpretací menší mírou autoritativnosti), ale nepodléhá jejímu sugestivnímu vlivu natolik, aby ji prezentovala jako jedinou možnou. Pomáhá jí k tomu už zmíněný trojí interpretační horizont Havlových her. V textu *Larga desolata* najdeme totiž oporu pro interpretaci "absurdní", "politickou" i "univerzální". Ale ani jeden způsob výkladu "není úplný a jeden bez druhého by vlastně ztrácel význam". Proto autorka upozorňuje na víceznačnost dramatických situací a také většiny postav v této hře. Zajímavě to dokládá na dvou odlišných konkretizacích *Larga desolata*, Grosmannově jevištní adaptaci v Divadle Na

Zábradlí (1990), jež byla i československou premiérou, a francouzské televizní adaptaci A. Hollanda (1991). Analyzuje opakování a variování jednotlivých replik a změny komunikačních strategií, porušování "principu kooperace" (H. C. Grice). Polemizuje s výkladem doc. Štěrbové, která považuje Leopolda Koprivu za jedinou autentickou postavu v *Largu desolata*: "S takovým tvrzením je ale možné souhlasit pouze do určité míry. Pokud bychom souhlasili spíše s autorskou interpretací, o které Havel píše ve svých poznámkách, nebylo by možné jednoznačně interpretovat žádnou z postav hry, včetně Leopolda. Nelze proto ani s jistotou tvrdit, že je Leopoldova postava postavou autentickou. Jeho konečné rozhodnutí – prohlášení nepodepsat – tak může být rozhodnutím vznikajícím na základě přítomnosti studentky Markéty, před kterou se Leopold nechce shodit, ale i rozhodnutím vyplývajícím z jeho vnitřního duševního stavu, o kterém se dá pouze spekulovat." (s. 60)

V poslední části práce Hana Voralová srovnává Havlův přístup k tématu identity s prozaickými díly dalších disidentů (Kohout, Vaculík, Kantůrková). Připomíná i známou polemiku, kterou vyvolal Vaculíkův fejeton *Poznámky o statečnosti* a která se mimo jiné patrně promítla i do *Larga desolata*.

Práce Hany Voralové splňuje všechny nároky na diplomovou práci. Autorka se výborně orientuje v literatuře, umí dobře a přesně formulovat a prokázala schopnost samostatné interpretace. Její práci navrhuji k obhajobě.

24. 5. 2012

Jiří Holý